

2. Курова А.В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2020. 79 с.

3. Литвиненко С. А., Ямницький В. М. Дитина і середовище : проблеми взаємодії . *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди* : Науково-теоретичний часопис. Переяслав-Хмельницький, 2003. С. 215-220.

4. Остапенко А., Шинкар Т. Формування міжособистісних стосунків дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності. *Grail of Science*, 2023. № 33, С. 373–375. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/1794> (дата звернення: 09.09.2024 р.)

Тетяна Чорнак,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Валентина Борова,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»

СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Об'єктивна дійсність сучасного суспільства, швидко мінливі зміни, зростаюча інформатизація і темп життя, що постійно прискорюється, висувають нові вимоги до якостей особистості: ініціативність, самостійність, активність, самовдосконалення, реалізація своїх здібностей і можливостей. У таких умовах проблема розвитку та використання людського потенціалу стає актуальною самореалізації у різних видах діяльності.

Термін «самореалізація» (self-realisation) вперше наводиться в «Словнику з філософії та психології», виданому в 1902 році в Лондоні: «Самореалізація - процес здійснення можливостей розвитку «Я»». Відповідно до цього визначення вищим кінцевим результатом розвитку людини є самореалізація [3, с. 102].

Розглянемо погляд вчених на сутність процесу самореалізації особистості в дошкільному віці.

Самореалізацію можна визначити як динамічний та безперервний процес здійснення можливостей розвитку особистості за допомогою власних зусиль, спільної діяльності, співтворчості з іншими людьми (ближнім та далеким оточенням), соціумом та світом загалом.

Соціальні якості, набуті у житті і біологічні властивості, дані від природи, людина, як особистість, реалізує у різних видах діяльності, розробляє, досягає поставлених цілей. Тим самим діяльність особистості постає як спосіб її самореалізації.

Самореалізація особистості, як особистісно – усвідомлена та необхідна потреба до саморозвитку та самовдосконалення, формується з раннього дитинства, набуваючи на кожному етапі життєвого, соціального та професійного самовизначення [1].

У центрі педагогічної концепції самореалізації лежить віра педагога в індивідуальний досвід дитини, у її здатність до саморозкриття, можливість виявлення в собі унікальної та неповторної сутності, у визначенні напряму та засобів особистісного зростання. Формування основ самореалізації полягає у необхідності узгоджувати внутрішні прагнення дитини та умови, в яких вона живе [2].

Самореалізація особистості дошкільника - це основна рушійна сила, що забезпечує запуск внутрішніх мотиваційних механізмів саморозвитку та самовдосконалення [3, с. 110].

Самореалізація особистості будується через усвідомлення суб'єктом власних індивідуальних властивостей, рис, якостей та шляхів їхньої актуалізації; здатність приймати рішення, що мотивуються потребами зростання. Так, успішність дитини в ЗДО є умовою її успішної соціалізації у формі інтеграції та самореалізації в майбутньому.

Дитина у старшому дошкільному віці переживає період пізнання навколишнього світу та людських відносин, активного розвитку фізичних, творчих, комунікативних здібностей. Характерною особливістю цього віку також є розвиток пізнавальних та розумових процесів (уваги, пам'яті, мовлення, мислення, уяви), зростання пізнавальної активності та поява нових інтересів та прагнень [2].

Відповідно до вікових особливостей дітям старшого дошкільного віку необхідно створювати умови для формування основ самореалізації, насамперед у пізнавально-дослідницькій діяльності. Важливо формувати у дошкільників позитивне ставлення до світу, інших людей і, насамперед, до себе.

Самореалізація особистості у дошкільному віці – це процес, у якому дитина починає розуміти собі як окрему особистість, розвивати свої індивідуальні характеристики та здатності. У цей період діти навчаються самоконтролю, вирішенню проблем, взаємодії з іншими людьми та формуванню своїх інтересів та улюблених занять.

Розвиток самосвідомості у дошкільному віці – це критично важливий етап у формуванні особистості дитини. Дитина починає розуміти, що вона є окремою особою від інших, з власними думками, почуттями та потребами, виникає здатність розпізнавати себе у дзеркалі, називати себе по імені і розуміти свої фізичні межі. Дитина дошкільного віку вчиться ідентифікувати та виражати свої емоції, такі як радість, сум, гнів та страх, розвиває здатність розуміти і реагувати на емоції інших людей. Діти починають усвідомлювати себе в соціальних контекстах, таких як гра з однолітками та взаємодія з дорослими, виникає розуміння соціальних ролей та правил, таких як черга, спільна гра та повага до інших. Формуються здатності вирішувати проблеми і приймати рішення самостійно, виникає початковий розвиток здатності аналізувати свої дії та вчинки. У свою чергу, використовує ігрові ситуації для розвитку самосвідомості, таких як рольові ігри та гри з правилами. Для розвитку самосвідомості дошкільників педагогам ЗДО треба застосовувати заохочення до рефлексії, наприклад, через обговорення її почуттів та вчинків, використовувати похвалу і підтримку для розвитку впевненості у собі [3, с. 77].

Навчання дошкільників керувати своїми емоціями та діями допомагає їм розвивати самоконтроль, підвищує їхню емоційну грамотність і готує їх до взаємодії з оточуючим світом, це фундаментальна частина виховання, яка сприяє гармонійному розвитку особистості: самовираження дошкільника у соціальній взаємодії та розвиток навичок спілкування є важливими

компонентами його особистісного росту. Роль гри у соціальній взаємодії, тобто, спільні ігри, ігри з правилами, де діти вчаться дотримуватися певних норм і співпрацювати з іншими; рольові ігри, де діти відтворюють різні соціальні ролі, що допомагає їм розуміти і приймати точки зору інших. Розвиток навичок спілкування, здатності чітко висловлювати свої думки та почуття, розпізнавання і використання жестів, міміки та тілесних сигналів для комунікації. Важливо навчати дітей керувати своїми емоціями, щоб вони могли більш ефективно взаємодіяти з іншими. Вчити дітей ідентифікувати та називати свої емоції, формування здатності розуміти почуття інших людей і адекватно реагувати на них. Організовуючи спільні проєкти та виконання групових завдань з дітьми дошкільного віку вчить їх співпрацювати для досягнення спільної мети, заохочуючи дітей допомагати один одному та працювати в команді. Використання ігор та вправ, сприяють соціальній взаємодії та розвитку комунікативних навичок; відтворення різних соціальних ситуацій і обговорення з дітьми можливих способів поведінки в них; похвала і винагороди за виявлення навичок співпраці та взаємодії [2].

Таким чином, розвиток навичок спілкування та співпраці у дошкільників закладає фундамент для успішної соціальної взаємодії в майбутньому, це сприяє формуванню впевненості у собі, розвитку емоційної грамотності та здатності до співпраці, що є ключовими навичками для гармонійного розвитку особистості.

Отже, формування основ самореалізації у дітей дошкільного віку є актуальною психолого-педагогічною проблемою. Задовольняючи базову потребу особистості самореалізації вже на етапі дошкільного дитинства, педагог створює передумови для успішного розвитку особистості у майбутньому: досягати своїх життєвих цілей, знаходити своє місце у системі громадських зв'язків і відносин. Самореалізація особистості з погляду педагогіки проявляється у готовності людини до відповідальності за власний добробут, у соціальній мобільності та толерантності, тобто в

Список використаних джерел

1. Мельник В. Пізнавальна самостійність дитини старшого дошкільного віку як актуальна психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Ізмайльського державного гуманітарного університету*. Серія: Педагогічні науки, 2020. Випуск 49. С. 83-90.

2. Садова Т. А., Рудакова А. О. Формування пізнавальних процесів дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *«Young Scientist»*. № 10.1 (50.1). October, 2017. С. 49-51

3. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО : монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг.ред. О. Рейпольської. Київ – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 280 с.

Ганна Чубик,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Валентина Борова,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»

ПРИРОДА ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження зумовлена активним, усеохоплюючим упровадженням рідної мови в контексті розвитку української державності і визначається стратегічним завданням – виховання мовної особистості з властивими їй національно-культурними та світоглядними пріоритетами. Рівень мовленнєвої культури виявляє достатній словниковий запас, уміння точно і доречно використовувати його у різних ситуаціях спілкування.

Сучасні дослідники цієї проблеми С. Дерябо, Г. Пустовіт, В. Ясвін підкреслюють необхідність формування екоцентричного типу екологічної свідомості як регулятора діяльності людей у природі. Н. Горобаха, Н. Глухова, Н. Кот, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Рижова, Н. Яришева зазначають, що основи екологічного виховання закладаються в дошкільному дитинстві. Екологічна свідомість виступає головною складовою екологічної культури, формування засад якої дослідники визначають метою